

II. MEĐUNARODNI SIMPOZIJ O GRADSKIM MUZEJIMA

Museu d'Historia de la Ciutat Barcelona, travnja 1995.

Željka Kolveshi
Muzej grada Zagreba
Zagreb

Drugo održavanje međunarodnog simpozija o gradskim muzejima u Barceloni potkraj travnja 1995. godine potvrdilo je ne samo potrebu za ovakvim susretom, razmjenom mišljenja i iskustava, dogovorima o suradnji, već ponovno istaknulo važnost evolucije gradskog muzeja pred budućim vremenom. Cijela muzejska javnost procijenit će objektivnost ili subjektivnost procjene o dolasku doba gradskih muzeja, paralelno s poimanjem *grada* kao najviše kreacije civilizacije. Inicijative za teme simpozija postavljene su kao kontrapunkt identiteta između povijesnoga i suvremenoga, a u tom kontekstu ticala su se i funkcije muzejskog predmeta i kao povijesnog svjedoka i kao nositelja estetske vrijednosti, te pitajskog pitanja o prvenstvu transponirane poruke u muzeju ili emisije muzejskih artefakata. Inicijative je razradilo savjetodavno tijelo u kojem su bili ovogodišnji predsjedatelj Antoni Nicolau,

direktor Muzeja Barcelone, te direktori Muzeja Londona i Muzeja Amsterdama.

Teme su potaknule sudionike da se u velikom broju uključe u rad simpozija, a pokušali su odgovoriti na brojne aspekte odnosa muzeja i urbane sredine. Definirane na ovaj način, već u startu su pravilan putokaz za pristup radu u gradskome muzeju: Razvoj grada, promjene izazvane novim urbanizmom i zaštita baštine; Muzeji i povijesna gradska središta - odnos muzeja prema gradu i muzeja i turizma - Može li gradski muzej istodobno biti centar interpretacije za povijesno središte; Upravljanje gradskim muzejima i profil osoblja; Govor izložbe i muzejskih zbirki, te njihove međusobne veze. Da Barcelona nije slučajno izabrana za domaćina simpozija baš ove godine potvrdilo se paralelnim događanjima u kulturi koja su sva usko vezana uz grad i izuzetan su doživljaj i poticaj svakom stručnjaku urbaniteta. Grad je bogatstvom takvih priredaba gotovo konkurirao trodnevnom simpoziju i njegovu preopterećenom programu. No, konačan rezultat toga komplementarnog odnosa je nezaboravan doživljaj grada tradicionalnog urbaniteta i kulture kroz povijest dugu 2000 godina, i modernoga grada sa svim obilježjima suvremenog življenja.

Kvaliteta takve dvojnosti mogla se odmah uočiti dolaskom na mjesto održavanja simpozija, u Gradski centar multidisciplinarnih sadržaja Pati d'en Llimona, u staroj jezgri Barcelone, koji djeluje uz Muzej povijesti grada. To je spomenički kompleks zgrada od 1. do 18. stoljeća, izvorno različitih stilova i namjene. Poznati katalonski arhitekt Ignasi de Solà-Morales adaptirao ga je i uredio za potrebe Gradskog centra 1992. godine. Respektirajući nalaze, unutar jedne od zgrada sačuvao je antička gradska vrata iz 2.-3. stoljeća, te uz njih obrambeni toranj. Temelji tog zdanja otvoreni su za razgled u podzemnom nivou, a visina i struktura doživljava se vožnjom u staklenom liftu po vanjskoj fasadi zgrade.

Kreativnim i promišljenim zahvatom u savršenom je skladu konzervirana rimska arhitektura i nužnost suvremene opreme prostora, koja, štoviše, daje novu kvalitetu doživljaju višekatnog tornja.

Slika grada već dobro znane ljepote njegove gradogradnje, u svojoj staroj jezgri osvježena je bezbrojnim crvenim, plavim i žutim zastavama i plakatima s grafički jasno očitljivim logotipom - likovi stanovnika antičke Barcine - koji upućuju na izložbu "Barcino, Barcelona". Ta izložba ostaje dio stalnog postava Muzeja Barcelone, kojom se postojećih 2500 m² povećava na 4500 m². Specifičnost ovoga gradskog muzeja su njegove izložbene dvorane u podzemlju jer se izlažu samo bogati nalazi arheologije rimskog, starokršćanskog i ranosrednjovjekovnog grada, povijesna baština prvih 1000 godina života grada, od osnutka u 1. stoljeću do 11. stoljeća, od rimske kolonije Barcino do Barcelone.

Još dva izuzetna događaja u kulturi svojim su datumima pratila simpozij. Mjesto događanja bio je srednjovjekovni kvart Raval, nekad središte redovničkih samostana, do nedavno ružna slika grada, a danas mjesto institucija suvremene kulture. Godine 1994. tu je otvoren Centar za suvremenu kulturu Barcelone, CCCB, koji objedinjuje kasnobarokno zdanje stare ubožnice i novo krilo kontrastne suvremene arhitekture. Autori ovog projekta Albert Viaplana i Helio Pinon dobitnici su Grand prix-a za arhitekturu 1994. godine. Dana 23. travnja otvorena je izložba "Portret Barcelone", koja kroz dva kata zgrade predstavlja slike grada od 16. stoljeća do danas. Portret grada tretiran je kao sadržaj velikih povijesnih promjena, a osim likovnih prikaza i fotografija karakter grada prezentira se, na primjer i filmovima, ne samo dokumentarnima, nego i serijom igranih koji se događaju u Barceloni ili govore o njoj.

Sudionici simpozija imali su čast uz ostale uzvanike biti prvim posjetiteljima Muzeja suvremene umjetnosti Barcelone, MACB, uoči trodnevnog otvorenja zgrade, 29. i 30. travnja i 1. svibnja, kada je muzej otvorio vrata svojim sugrađanima da razgledaju ovu novu veličanstvenu realizaciju grada. Zgrada

Logotip izložbe "Barcino, Barcelona"

je izvedena po projektu sjevernoameričkog arhitekta Richarda Meiera, i imala bi postati simbolom suvremenoga grada. Izložena su samo neka umjetnička djela zbog doživljaja izložbenih prostora, a otvorenje Muzeja je predviđeno za kraj godine. Ovaj veliki i hrabar ulog u suvremenu kulturu grada omogućili su Zakonodavna skupština Katalonije, Poglavarstvo Barcelone i Fondacija MACB. Devastirana okolina ove velebne zgrade danas je s njome u kontrastu, ali nova zgrada i budući muzej već su saživljeni u njihovim sugradanima koji su u kolonama čekali da uđu ili potpisom ovjekovječe svoju prisustnost tom povijesnom događaju.

Dvojnost kao kategorija toliko se nametnula da nije moguće od nje pobjeći i pri odabiru najzanimljivijih izlaganja na simpoziju. Razlike, ali i sličnosti, u metodologiji rada pojavljuju se kod nekih starijih, etabliranih muzeja i onih koji se tek stvaraju. Zajedničko im je traženje i davanje odgovora pri realizaciji muzejskih projekata koji opravdavaju ulogu gradskih muzeja, što stoji pred zahtjevima suvremenog društva.

Muzej s najvećim brojem svojih predstavnika, osim domaćina, bio je Muzej grada Londona. Ovaj muzej je svojim stalnim postavom od prije dvadesetak godina revolucionarno utjecao na sve ostale gradske muzeje. Danas sukcesivno mijenja svoje galerije, kreirajući prezentacije temeljene na novim istraživanjima (odjel arheologije), suvremenoj muzeologiji i muzeografiji i interesu nove publike. Nedavno je završio preuređenje dvorana rimskog perioda, a uskoro će se otvoriti novi postav prethistorije. No sve to kao da se zbiva u sjeni, u zaleđu velikih izložaba, koje se svojim temama, ali i sustavnom muzeološkom razradom, obraćaju masi potencijalnih posjetitelja. One su odraz nove orijentacije Muzeja, tzv. "people-centred museum", muzej koji se bavi i obraća ljudima.

To novo usmjerenje započelo je 1993.-94. godine izložbom "Naseljavanje Londona" ("The Peopling of London"), koja se prvi put bavila prisustnošću raznih etničkih grupa u Londonu, koje su se doseljavale preko mora od prethistorije do danas. Povijest drugih nacionalnih zajednica, njihovo uključivanje u život grada, mijenja i sliku grada Londona. Postavivši prvi put novi pristup gradu, preko njegovih doseljenika, a ne starosjedilaca, Muzej nije raspolagao predmetima, materijalnom evidencijom koja je potrebna svakom muzeju. Stoga su animirani ljudi da donesu svoje fotografije, dokumente, osobne predmete, ispričaju svoja sjećanja kako bi se istražili korijeni i postavila ova multidisciplinarna izložba. Muzej je otvorio novo radno mjesto kustosa za govornu i audiovizualnu povijest. Odaziv je bio golem, i to ljudi koji ne spadaju u kategoriju klasičnih muzejskih posjetitelja. Besplatan vodič po izložbi tiskan je na nekoliko jezika: hindu, arapskom, bengalskom, grčkom, španjolskom.

Polazeći i od ovog iskustva, Catherine Roos, voditeljica odjela novije povijesti Londona, lucidno je postavila razliku programske politike vođenja muzeja iz 70-ih i 80-ih godina koja se rukovodila "simfonijom grada zasnovanoj na herojskoj skali. U 90-im se takva politika pokazala nezadovoljavajućom zbog novopostavljenih ciljeva. Pokazalo se da je sveobuhvatna povijest Londona neostvariv cilj te da snage treba usmjeriti na manja zasebna područja točno određenih sadržaja, a pravo mjesto za to je gradski muzej.

Druga velika izložba proizišla iz nove programske orijentacije muzeja postavljena je u ljeto 1994. S atraktivnim naslovom "Živjelo skupljanje!" izložba je proslavila najrazličitije predmete - i one najbizarnije - koje skupljaju Londončani, te masovno dovela vlasnike tih zbirki u Muzej. Pretpostavljeni željeni efekt ove izložbe kustosima je omogućio direktan uvid u sve vrste predmeta koji se skupljaju individualno i tvore privatne zbirke, kao i u zbirke manjih područnih muzeja, koji su također sudjelovali u ovom projektu pod zajedničkim naslovom "The People's Show Festival". Iskustva će koristiti kustosima muzeja za društveno-kulturološke analize i - naravno, reducirano - za definiranje buduće strategije skupljanja suvremenog materijala.

U sasvim drukčijoj situaciji nalazi se stručna ekipa koja radi na projektu kreiranja jednoga novoga gradskog muzeja - Muzeja Carigrada. O programu priprema izlagao je Orhan Silier, generalni direktor Fondacije za ekonomsku i društvenu povijest Turske. Godine 1991. skupila su se 264 intelektualca, eminentna stručnjaka, s ciljem utemeljenja arhiva, biblioteke i muzeja, te banke podataka o ekonomskoj i društvenoj baštini Turske. Sudjelovanjem povjesničara, antropologa, arhitekata, muzeologa, umjetnika, kao i biznismena i moćnih korporacija, mobilizirane su ustanove u Turskoj. Glavni cilj osnivanja Muzeja Carigrada i Centra za društvenu povijest jest istraživanje bogatog naslijeđa, te približiti i stanovnicima Carigrada i turistima sliku svakodnevnog života kroz povijest. Ovaj novi muzej shvaćen je kao odraz života običnih ljudi sa željom da bude vezan uz društvo radije nego uz državu, te će se zato baviti društvenom i ekonomskom poviješću, a ne političkom. Testiranje zadanih ciljeva zamišljeno je kroz dvije velike izložbe "Tri tisućljeća Carigrada" i "Stanovanje i naselja u Anadoliji". Tim će izložbama započeti i skupljanje zbirki koje će se formirati prema sadržajima budućih povremenih izložaba i tako stvarati fundus muzeja. Godine 1993. organiziran je skup svih direktora, a poseban poziv upućen je Maxu Hebditchu iz Muzeja grada Londona za pomoć pri definiranju intelektualne infrastrukture muzeja. Osnovna orijentacija ovog novog muzeja je društvena povijest koja se temelji na iskustvima engleskih muzeja, relativno mlada muzejska disciplina kojom se ti muzeji bave posljednja dva desetljeća.¹

Sljedeći treći simpozij održat će se u Budimpešti 1997. godine. Organizator je Muzej povijesti Budimpešte, a predsjedatelj njegov direktor dr. Geza Buzinkay, povjesničar, muzealac i znanstvenik. Svojim međunarodnim ugledom svakako je i osobno pridonio odluci o budućem domaćinu, u konkurenciji sa Stockholmom i Atlantom. Sadržaj i teme ovog skupa u Budimpešti, jednoj od metropola srednjoistočne Europe, zasigurno će apostrofirati specifičnosti povijesti i tradicije ovog dijela Europe, kao i promjene izazvane politikom u nekoliko zadnjih godina. Simpozij u Barceloni pokušao je preko zadanih tema odrediti odnos koji danas imaju muzeji prema promjenama u gradovima i zaštiti baštine, te kako pridonose ravnoteži između modernizacije i konzervacije. Uvodna predavanja održali su ugledni stručnjaci dr. Michiel Wagenaar, profesor urbane povijesti i geografije na Sveučilištu u Amsterdamu, Peter Chowne, voditelj Arheološke službe Muzeja grada Londona i Oriol Granados, direktor Zavoda za arheologiju grada Barcelone.

Baza antičkog tornja na arheološkom terenu integriranom u suvremeni interijer zgrade

Indirektno najezaktniji odgovor na ove probleme dan je Deklaracijom o solidarnosti s gradom Sarajevom kao simbolom svih gradova koji trpe užasne posljedice rata. (Samo pet dana nakon toga, 2. svibnja, granatirano je samo središte Zagreba) ratovi uništavaju najdragocjenije humano naslijeđe - živote ljudi. Najopasniji neprijatelj našeg naslijeđa su ljudi; agresijom uništavaju naše gradove, naslijeđe i same sebe.

Posljednji broj UNESCO-ova časopisa za muzeje "Museum International" glavnu temu posvećuje "Gradskim muzejima".²

Istaknuti stručnjaci na tom polju iz čitavog svijeta svojim priložima pridonose istraživanju uloge gradskih muzeja u današnjem društvu. Fenomen *grada* i neizbježna činjenica urbanog života neminovno su odraz stvarnosti - grad je mjesto promjena u društvu. I zato, sukladno današnjim poimanjima stoji analiza izvora istinske vrijednosti grada: u kontrastima i konfliktima koji rađaju kreativnost. Gradski muzeji dio su promjenljiva urbanog pejzaža i zato moraju pronaći svoje pravo mjesto u odnosu na njihovu novu zadaću i novu publiku, stojeći pred izazovima ulaska u novo tisućljeće. Muzeji koji GOVORE O GRADOVIMA sada moraju također govoriti, odnosno OBRAČATI SE GRADOVIMA.

Bilješke:

¹ "Social history in Museums" - A Handbook for Professionals, Edited by: David Fleming, Crispin Paine, John G. Rhodes, London, 1993.

² "City Museums", Museum International (UNESCO, Paris), No. 187, (vol. 47, No. 3, 1995), UNESCO, 1995, str. 3-45.

Primljeno: 18. 6. 1995.

SUMMARY

The Second International Symposium on Municipal Museums, Barcelona

by Željka Kolveshi

The Second International Symposium on Municipal Museums, which convened in Barcelona at the end of April 1995, once more reconfirmed the importance of the impetus provided by meeting, by having the opportunity to discuss opinions, exchange experience and arrange for the common projects. The Symposium concurred on the importance of the evolution of municipal museums in such a way as to enable them to advance into the future.

The subjects on the agenda of the Symposium gave rise to a large span of questions and the discussions endeavored to find the answers to the multiple aspects of the intricate relations between museums and urbane community.

The next, Third Symposium, which will be organized by the Budapest History Museum, is scheduled to meet in Budapest in 1997.

SVJETSKI KONGRES O MUZEJIMA I KULTURNOJ BAŠTINI

Višnja Zgaga
Muzejski dokumentacijski centar
Zagreb

U Londonu sam od 30. travnja do 7. svibnja sudjelovala na Međunarodnoj konferenciji pod nazivom "Nakon milenija - naša baština u 21. stoljeću", koja je razmatrala perspektive muzeja u sljedećem stoljeću.

Konferencija se sastojala od plenarnog dijela, u kojem su vrlo pomno izabrani predavači, reprezentanti različitih područja, obrazlagali svoje vizije razvoja muzeja i odnosa prema kulturnoj baštini, te rada po izbornim seminarima.

Sudjelovalo je 600 stručnjaka iz 14 zemalja.

U uvodnim govorima kojima su se obratili pokrovitelj i organizator konferencije, obrazložili su se razlozi razmatranja budućnosti muzeja i baštine: konstatirano je da evoluirala sama ideja čuvanja spomenika kulture, koncept baštine, ovisno o društvenim promjenama i ulaskom novih tehnologija u muzeje.

S. Jenkins je govorio o nužnosti stalne borbe za financijska sredstva kako bi se što više očuvala baština, naglasivši da "baština ne treba sponzore već borbe". Anomalija je koju bi trebalo što prije ispraviti da se turističke pristojbe (koje se u velikoj mjeri u Britaniji prihoduju na turizmu koji "prodaje" kulturnu baštinu) vrate kulturi. Posjet prepunoj Firenci za vrijeme uskršnjih blagdana upozorio je A. Stirlinga na opasnost populističkog turizma, koji je u opreci s nužnom visokom kvalitetom ponude, kada se govori o ponudi kulturne baštine. Treba shvatiti da je spomenik kulture nacionalno dobro te ga treba prezentirati na najvišoj razini uz najkvalitetnije usluge. R. Worcester, ravnatelj jedne od najuglednijih institucija za istraživanje marketinga u Britaniji i jedan od vodećih svjetskih eksperata za istraživanje marketinga u kulturi, upoznao nas je s metodologijom istraživanja raspoloženja Britanaca prema baštini. Istraživanje ponašanja, znanja i obrazovanja, mišljenja i ukusa smatra osnovnim u definiranju strategije marketinga: posebnu pozornost valja obratiti prema promjeni ukusa koja se vrtoglavo mijenja. Vrlo su zanimljivi podaci o profilu turista u Velikoj Britaniji: znatno se povećava broj turista iz istočne Europe i nerazvijenih i polurazvijenih zemalja, te se usprkos recesiji na Zapadu, bilježi porast broja turista. Brojke koje se odnose na broj muzejskih posjetilaca su fantastične; prošle godine muzeje Velike Britanije posjetilo je 60 milijuna posjetilaca, od toga samo Britanski muzej 6 milijuna, a Nacionalnu galeriju 4 milijuna. U anketi koja je imala cilj upoznati se sa stavom samih građana prema baštini, 49 posto se izjasnilo za čuvanje baštine dok je 75 posto izjavilo "da vole baštinu". O informatičkoj revoluciji i mogućnostima novih tehnologija u korištenju kulturne baštine govorio je R. Baker. Mogućnosti stvaranja umjetnih realnosti tzv. virtualne realnosti, sinergizam različitih medija - multimedija i široki raspon korištenja kompjutorskih programa u obrazovanju, nova je realnost koja, prema nekima, zamjenjuje potrebu za izravnim doživljajem baštine. Izgradnja novih kompjutorskih programa razvijat će se i dalje (jer iza toga stoji moćna industrija), a o inventivnim i jednostavnim programima ovisi koliko će se oni koristiti u kulturnim institucijama i spomeničkim cjelinama.

Uz to se ne smije zaboraviti da je samo kvalitetna interpretacija ljudi najvažniji čimbenik prihvaćanja i cijenjenja baštine. Uočava se da je sve teže naći ljude koji znaju zanimljivo, suvremeno i kvalitetno interpretirati baštinu.